Nro 85.

FREDERYK AUGUST

z Bożéy Łaski Król Saski Xiąże Warszawski etc.

Wszem w obec i każdemu z osobna komu o tém wiedzieć należy, wiadomo czyniemy, że Sąd Nasz Kassacyiny Xięstwa Warszawskiego wydał wyrok następuiący:

Działo się w Warszawie w Pałacu zwykłych posiedzeń Rady Stanu Krasińskich *zwanym, na posiedzeniu zgromadzonego Sądu Kassacyinego dnia dwudziestego drugiego miesiąca Listopada Tysiąc ośmset iedenastego Roku.*

SĄD KASSACYINY.

XIĘSTWA WARSZAWSKIEGO.

Między Kazimierzem Wichlińskim Dyrektorem Skarbu w Departamencie Kaliskim w Kaliszu zamieszkałym, iako też Józefem Wichlińskim byłym Metrykantem Skarbu publicznego, i Michałem Wyszkowskim Radzcą w Ministerium Spraw Wewnętrznych, w Warszawie przy Ulicy Krakowskie Przedmieście, pod liczbą 445 mieszkaiącemi, niemniéy Wiktoryą z Wichlińskich pierwszego ślubu Wyszkowską, powtornego zaś Gorzkowską, i Anną z Wyszkowskich Fihauserową wdową we Wsi Krasicach w Departamencie Kaliskim Powiecie Czestochowskim zamieszkałymi, zanoszącymi rekurs przeciw Wyrokowi Sądu Appellacyinego Wydziału trzeciego, w dniu dwudziestym

szóstym miesiąca Listopada roku zeszłego tysiąc ośmset dziesiątego zapadłemu, przez Mecenasa Kaietana Kozłowskiego z iedney; a Józefem i Maryanną z Paskudzkich Ciąglińskiemi małżonkami, obrane mieszkanie do ninieyszéy sprawy w Warszawie przy ulicy Swięto-Krzyźkiéy pod liczbą 1327 maiącemi, do Kassacyi powołanemi, przez Mecenasa Woyciecha Wasiutyńskiego, z drugiéy strony.

Maiąc sobie z rapportu Kommissyi Podań i Instrukcyi przełożony następuiący stan sprawy:

Niegdy Michał Wyszkowski poiąwszy w małżeństwo pierwszą żonę stanu Mieyskiego Magdalenę Rogalińską w mieście Krzepicach w roku tysiąc siedmset trzydziestym osmym, spłodził z nią Juliannę corkę, Jozefa Paskudzkiego małżonkę, z którey idzie teraźnieysza do Kassacyi powołana Maryanna Ciąglińska; — w roku tysiąc siedmset sześćdziesiątym czwartym wszedł tenże Michał Wyszkowski w powtórne śluby małżeńskie z Wiktoryą Wichlińską stanu szlacheckiego, z którey pochodzą Michał Wyszkowski i Anna Fichauserowa teraz rekursuiący. Po zeyściu Michała Wyszkowskiego w roku tysiąc siedmset siedmdziesiątym trzecim, małoletnim Michałowi i Annie przydani zostali opiekunowie Xiądz Kazimierz Wyszkowski brat rodzony zmarłego i Kazimierz Wichliński oyciec powtornéy żony iego. Ten ostatni w czasie opieki umarł, i dopiero synowie iego Kazimierz i Józef Wichlińscy, dzisieyszy rekurs popieraiący, wraz z pozostałym opiekunem Xiędzem Kazimierzem Wyszkowskim, w roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiątym szóstym oddali maiątek wspomnionym Michałowi Wyszkowskiemu i Annie z Wyszkowskich Fichauserowéy, i od nich zakwitowani zostali.

Przy końcu roku tysiąc ośmset ósmego Maryanna z Paskudzkich Ciąglińska wytoczyła process przed Sądy Xięstwa, poszukuiąc u rodzeństwa Wyszkowskich, i sukcessorów niegdy Kazimierza Wichlińskiego iako opiekuna, spadku tak po swéy babie Magdalenie z Rogalińskich Wyszkowskiéy, iako też po swoim dziadu Michale Wyszkowskim. Wyrok pierwszéy Instancyi w Trybunale Departamentu Kaliskiego w dniu iedenastym Kwietnia tysiąc ośmset dziesiątego roku wydany:

„ uwolnił nayprzód Kazimierza Wichlińskiego Dyrektora Skarbu przeciw „ któremu akcya pryncypalnie wytoczona była, od odpowiedzialności, „ w sprawie zaś główney stronę powodową oddalił ze skargą“ a to z przyczyn:

że Każimierz Wichliński nie był opiekunem Julianny Paskudzkiéy, lecz tylko iednym iest z sukcessorów opiekuna Michała i Anny Wyszkowskich, od których zakwitowanie uzyskane zostało,— że matka powódki została iuż dostatecznie wyposażoną,

że niedowiedziono aby Michał Wyszkowski osiadaiąc w mieście Krzepicach utracił szlachectwo,

że przytaczane przez stronę powodową prawo Magdeburskie, przeciwko niéy mówi, gdyż prawo to na karcie 165 wyraźnie mieć chce: *uxor quidquid acquirit de operibus suis, marito acquirit.*

że świadectwo mieszczan Miasta Krzepic iakoby Michał Wyszkowski tam dopiero w ciągu dwudziestopięcioletniego związku z Magdaleną Rogalińską pierwszą żoną swoią dorobił się maiątku, przez samą powódkę za mniéy potrzebne uznaném zostało;

że nareszcie taż powodka przyznaiąc odebranie dwunastu tysięcy złotych posagu przez matkę, sama uznała iż iest wyposażoną.

Przeciwnie zaś Sąd Appellacyiny, wyrokiem zaskarżonym uznał: iż

1. co do sukcessyi po Magdalenie Rogalińskiéy powodka iuż zaspokoioną została,
2. co zaś do sukcessyi po samym Michale Wyszkowskim, ma prawo do trzeciéy części całego po nim pozostałego maiątku przez Sąd wywyrokuiący, za maiątek mieyski uważanego,

Przeciw temu wyrokowi zanosząc skargę strona rekursuiąca na pięciu następuiących opiera ią powodach:

I. iż Sąd wyrokuiący sprawę do ostatecznego wyrokowania wcale nie przysposobioną ostatecznie osądził, przeciw myśli Art: 473 Kodexu postępowania, nie można było bowiem bez dalszéy Instrukcyi stanowić ile się po powodce od oskarżonych należało, gdyż nayprzód nie został rozłączony maiątekRogalińskiéy od maiątku iéy męża Michała Wyszkowskiego, lecz Sąd arbitralnie tylko tenże maiątek ocenił; powtóre niemiały nawet Sądy wyiaśnionéy przez Instrukcyą kwestyi, iakiém prawem, Magdeburskiem czy Chełmińskiém rządziło się miasteczko Krzepice;

II. że Sąd wyrokuiący stanowił względem rzeczy nieżądanéy, gdy zamiast konkludowanego wynalezienia maiątku pierwszéy Wyszkowskiego żony, nakazał połowę z niego dla Ciąglińskich należną kompensować summą sześć tysięcy złotych polskich arbitralnie postanowioną, co przecież łatwem było do uskutecznienia gdy składano dowody wyiaśniaiące, iaki maiątek po Magdalenie Rogalińskiéy pozostał;

III. że Sąd wyrokuiący przestąpił prawo statutowe o *preskrypcyach* i Magdeburskie, do którego się sama strona przeciwna odwoływała; wnoszona bowiem w obudwóch instancyach a na rozsądzenie sprawy istotny wpływ maiąca preskrypcya powinna była być rozwiązaną, Sąd atoli pominął ią zupełnie, a nawet z obrazą Praw *in Voluminibus legum* zawartych, mianowicie *de Anno* 1347 pod tytułem.

a, quam habitura est praescriptionem mulier maritata ad actiones per eam movendas pro haereditate,

b, vidua quam habitura est praescriptionem ad actiones per eam movendas.

c, de viduis et maritatis et earum praescriptione.

pominąwszy czas przedawnienia strony powodowéy z iéy skargą nieoddalił;

Co do Prawa Magdeburskiego; gdy obie strony przyznały iż Miasto Krzepice rządziło się prawem Magdeburskiem, to zaś na karcie 165 w tytule *Uxor* ustanawia: *uxor quidquid acquirit de operibus suis, marito acquirit*, przeto wszelki dorobkowy maiątek był własnością wyłączną niegdy Michała Wyszkowskiego, należało zatem odłączyć massę stałą od dorobkowéy, czego przecież Sąd wyrokuiący niedopełnił acz to za potrzebne uznał, a przez to samo prawu uchybił. Nadto zdaniem rekursuiących popełnił Sąd wyrokuiący iawne uchybienie, uznaiąc maiątek Michała Wyszkowskiego za miéyski, nawet co do summ które w naywiększéy części na dobrach *ziemiańskich* przez *grodowe* zapisy zabezpieczone były, chociaż wyrzekł, iż tenże przez osiadłość w mieście nieutracił szlachectwa. Nie miał nawet Sąd przekonania, iż maiątek Wyszkowskiego był dorobnym z miasta (oprócz gruntów w mieście Krzepicach), gdyż świadectwo

prywatne mieszczan, od którego iako niezaprzysiężonego i mniéy potrzebnego sama strona powodowa odstąpiła, żadnego dowodu stanowić nie mogło, a ieżeli takową spólność wszelkiego maiątku uznał co do pierwszego małżeństwa, powinien ią był uznać i co do drugiego w tymże mieście zawartego. Niechcąc bowiem krzywdzić nikogo, trzeba było ustanowić masse *ad Communionem bonorum* należącą, która się z gruntów przez Wyszkowskiego spólnie z żoną nabytych składała, a gdy według zaskarżonego wyroku spolność dorobnego maiątku miéysca nie miała, należało więc w podziale summ po szlacheckich dobrach lokowanych, według stanu osoby od któréy spadek pochodzi trzy czwarte części bratu, iednę czwartą siostrom przeznaczyć. Inaczéy bowiem zaskarżony wyrok mieści w sobie to mylne prawidło, „ że szlachcic w mieście mieszkaiący, maiący kapitały na dobrach szlacheckich, utraca względem nich prawa szlacheckie."

IV. Że Sąd wyrokuiący przestąpił prawa tak rządu zeszłego, iako też Kodexu Napoleona, a mianowicie §§ 331, 332, 376, w związku z §§ 303 i 304 tyt: II. Części II. prawa powszechnego pruskiego, oraz Artykuły 829 i 830 Kodexu Napoleona, według których strona powodowa komportować była powinna do massy działowéy summy przez Julianne z Wyszkowskich Paskudzką powodki matką wybrane, złotych polskich dwadzieścia ośm tysięcy trzysta sześćdziesiąt pięć wynoszące wraz z prowizyami, które to iednak summy Sąd uznaiąc za niemogące być potrąconemi obraził wyraźne przepisy Prawa *de conferendis*.

V. Nakoniec że Sąd wyrokuiący przestąpił prawo za zasadę wzięte tak co do natury maiątku iak co do wynalezienia porcyi, w czém strona rekursuiąca odwołuie się do wywodu swego pod punktem III. obiętego. Odwołuiąc się nadto do art: 131 Kodexu postępowania sądowego, twierdzi, iż Sąd przeciw myśli tegoż artykułu koszta procesu włożył na samych rekursuiących. Przydaie naostatek ze strony Wichlińskich, iż ci na mocy fałszywie zastosowanego prawa (*de negotiorum gestione*) zatrzymani zostali *in nexu* sprawy, a nawet do odpowiedzialności za sukcessorów Wyszkowskich znagleni. Oyciec ich bowiem był tylko współopiekunem dzieci niegdy Michała Wy-

szkowskiego *z drugiego małżeństwa spłodzonych*, co reskrypt Królewski wyraźnie zaświadcza. Niedziałał wcale w interessie córki z pierwszego łoża pochodzącéy, bo o niéy w reskrypcie żadnéy nie masz wzmianki.

Na takowe zarzuty odpowiedaiąc strona do Kassacyi powołana utrzymuie:

ad I. iż gdy w pierwszéy Instancyi zupełna legitymacya ze strony powodowéy nastąpiła, gdy dokumenta wykazuiące stan massy po niegdyMichale i Magdalenie z Rogalińskich Wyszkowskich złożone i zaprzysiężone zostały, i względem tych żadna sprzeczka między stronami nie zachodziła w instancyi Appellacyinéy strona teraz rekursuiąca nic nowego nie przywiodła, Sąd przeto wyrokuiący bez obrazy żadnego wyraźnego prawa, mógł uznać rzecz dostatecznie do wyrokowania przygotowaną.—

ad II. Twierdzi: że skoro nie było żadnéy wątpliwości, iż Julianna z Wyszkowskich Paskudzka wzięła od oyca dwanaście tysięcy złot: i Michał Wyszkowski po śmierci pierwszéy swéy żony nie spisał inwentarza, Sąd zatém słusznie połowę téy summy odrachować kazał, drugą zaś połowę za wyposażenie z maiątku Magdaleny Rogalińskiéy uznał, gdyż inne oddzielenie tegoż maiątku byłoby niepodobném, iż takowéy decyzyi wnosić nie można, iakoby Sąd nad żądanie strony wyrokował, gdy rekursuiący utrzymywali że powódka wzięciem dwunastu tysięcy złotych wyposażoną została, a tém samém wnosili kompensacyą z temi schedami, iakie z maiątku oyczystego otrzymali.

ad III. Zaprzecza: iżby w sądzie wyrokuiącym przedwstępna kwestya *preskrypcyi* przez rekursuiących była wnoszona. Utrzymuie nadto: iż przytoczone w rekursie prawa nie są do przypadku stosowne. Konstytucya 1588, Vol: II. fol: 1212 dochodzić dóbr swoich *non obstante praescriptione* dozwalała.

Prawa kraiowe rozciągały przedawnienie dla przytomnych do lat czterdziestu, dlanieprzytomnych do lat sześciudziesiąt, wreszcie liczyćby należało *preskrypcyą* od czasu, gdy sukcessorowie Wyszkowscy przyszli do posiadania maiątku, a w każdym razie czas prawem oznaczony dla strony powołanéy nie upłynął.

Co

Co zaś do prawa *Magdeburskiego*, na odparcie zdania strony rekursuiącéy, iakoby *wszelki dorobkowy maiątek niegdy Michała Wyszkowskiego był iego wyłączną własnością*, przywodzi strona do kassacyi powołana, iż prawa któremi miasta rządziły się zawsze, maiątek męża i żony wszelkiego rodzaiu za spólny uważaią:

„vir ac mulier matrimonio juncti in communione bonorum vivunt etc.“

„maritus et uxor in communione bonorum omnium pari lucro, parique damno constituti sunt etc.“

z tych zatem prawa Chełmińskiego przepisów wnosi, iż lubo niegdy Michał Wyszkowski był stanu szlacheckiego, gdy w mieście osiadł, tam grunta posiadał, handel prowadził, i żadnego przed zaślubieniem Magdaleny Rogalińskiéy nie miał maiątku, tedy wszelki maiątek iaki po śmierci iego i żony pozostał za wspólny winien być uważany.

Toż prawo w tytule *haereditas* stanowi: iż wdowiec lub wdowa obowiązani są przed wniyściem w związki powtórne spisać inwentarz pozostałego maiątku, i wydać w połowie sukcessorom tenże maiątek, gdy zaś Michał Wyszkowski inwentarza niesporządził, lecz udzielił corce swoiéy Juliannie dwanaście tysięcy złotych, słusznie zatém Sąd wyrokuiący połowę téy summy za macierzystą uznał, a drugą połowę do oyczystego policzył.

Wreszcie niezaprzeczaiąc iż strona teraz powołana w pierwszych instancyach dowodziła że miasto Krzepice rządziło się prawem Magdeburskiem (co okazuie wyciąg urzędowy z Akt metryki przez nią złożony) twierdzi, iż toż prawo co do spólności dóbr, zgodne iest z prawem Chełmińskiem.

ad IV. Co do przytoczonych praw *de Conferendis* mniema strona powołana: iż w ninieyszéy sprawie, gdzie śmierć Michała i Magdaleny Wyszkowskich prawa te poprzedziła, trzymać się należy praw w ówczas obowiązuiących. Wnosi: iż w całym ciągu sprawy nieprzyznała, iakoby cała summa przez stronę rekursuiącą wyliczona do dwudziestu ośmiu tysięcy trzechset sześćdziesięciu pięciu złotych pol-

skich, dostała się rzeczywiście Juliannie Paskudzkiéy, iż iedna tylko summa dwanaście tysięcy złotych iest niezaprzeczoną, druga zaś summa i wyprawa gdyby nawet przyznane były, tedy uważaćby ie należało iako dar oyca, a takich summ prawo Chełmińskie na karcie 334 do massy konferować nie każe.

ad V. Odwołuie się strona do wywodu swego pod punktem III, umieszczonego;

Co zaś do kosztów przytacza tenże sam Art: 131, Kodexu postępowania sądowego, według którego do decyzyi Sądu należało, podzielić ie, lub na samą stronę teraz rekursuiącą włożyć.

Naostatek co do odpowiedzialności Wichlińskich mniema: iż gdy poprzednik ich rozrządzaiąc maiątkiem sukcessorów Wyszkowskich, wiedząc o pozostałéy córce z pierwszego małżeństwa, bez iéy przecież wezwania oddał maiątek rekursuiącym, Sąd w decyzyi swoiéy nie obraził prawa.

Po takich obostronnych, wywodah strona rekursuiąca na mocy art: 10, pod liczbą 1 i 2 domaga się skassowania zaskarżonego wyroku i odesłania sprawy do innego wydziału Sądu Appellacyinego, strona do kassacyi powołana, żąda odrzucenia skargi.

Po wysłuchaniu zatém rapportu Kommissyi podań i Instrukcyi, oraz wniosków Królewskiego przy Sądzie swoim Prokuratora, który

Co do pierwszego powodu rekursu, przyznaiąc iż Sąd wyrokuiący sprawę nie dosyć wyiaśnioną ostatecznie osądził, dla tego iednak zarzut ten w instancyi kassacyinéy niegodnym względu być sądzi, iż podobny powód między przyczynami Organizacyą Sądu Kassacyinego wyszczególnionemi, nie iest obięty;

Co do drugiego powodu ten nie tylko niedowiedzionym, ale nawet, w czemby istotnie względem rzeczy nieżądanych stanowiono, przez stronę rekursuiącą niewyiaśnioném być mieni;

Co do trzeciego utrzymuie: iż ani zarzut zgwałcenia wyraźnego prawa statutowego o preskrypcyi, ani zarzut obrazy prawa Magdeburskiego o sukcessyi pomiędzy małżonkami nie iest ugruntowany

gdyż do prawa statutowego przy niepewności praw Polskich o preskrypcyi i przy ich między sobą sprzeczności, zarzut zgwałcenia wyraźnego prawa polskiego w materyi przedawnienia, wyrokowi zaskarżonemu czynionym być nie może,

co zaś do prawa Magdeburskiego iakożkolwiek wyrok na mylnych zasadach polega, gdy nawet Sąd takie z niego tytuły allegnie, które się w niém nie znaydnią, przecież sama decyzya żadnéy w sobie obrazy prawa Magdeburskiego nie zawiera.

Co zaś do czwartego zarzutu obrazy wyraźnego prawa *de conferendis* wnosi nayprzód: że strona rekursuiąca niedowiodła; iżby summa 450 czerwonych złotych w dniu trzecim Października tysiąc siedmset sześćdziesiąt czwartego przez matkę powódki wzięta *in vim* posagu, nie została wrachowaną w ogólną summę posagową dwanaście tysięcy złotych w rok późniéy to iest tysiąc siemset siedmdziesiątego piątego roku przez Antoniego Paskudzkiego Oyca Józefa zapisaną, uważa powtóre; iż taż strona nieokazała żadnego prawa, podług którego wyprawy corkom dawane na porcyą sukcessyi po Oycu rachowane być winny, —

a naostatek co do piątego powodu rekursu, to iest zgwałcenia prawa za principium wziętego względem natury maiątku i wyznaczenia porcyi, okazuie: iż zarzut ten iest tylko powtórzeniem trzeciego powodu, za niedostateczny uznanego — i wnosi, iż wyrok zaskarżony w mocy swéy utrzymanym, a skarga odrzuconą być winna;

SĄD KASSACYINY

zważywszy

co do III. powodu rekursu: iż Sąd wyrokuiący uznaiąc maiątek niegdy Michała Wyszkowskiego za mieyski, obraził Konstytucyą tysiąc trzydziestego trzeciego roku, w myśl któréy przed wydaniem decyzyi należało mu było nakazać wprzód dowody wyiaśnić maiące za iakiéy natury rzeczywiście tenże maiątek miał być uważanym. —

zważywszy niemniéy, iż tenże Sąd przyznaiąc niegdy Michałowi Wyszkowskiemu mieszkaniem w mieście Krzepicach nieutracone szlachectwo, a dzieląc przecież sukcessyą po nim wegług praw mieyskich, przestąpił wyraźny przepis art: 3, rozdziału 5 Statutu Litewskiego, powszechném

używaniem co do wyposażenia siostr w koronie upoważnionego, mocą którego po zmarłym szlachcicu trzy części spadku Synowi czwarta corkom przynależy;

Rekurs przeciw Wyrokowi Sądu Appellacyinego Wydziału trzeciego w dniu dwudziestym szóstym miesiąca Listopada roku zeszłego tysiąc ośmset dziesiątego zapadłemu, oraz wzaiemne spory stron i wnioski Królewskiego przy Sądzie swoim Prokuratora rozwiązuiąc

Wyrok zaskarżony kassuie: summę trzydzieści ieden złotych w papierze stemplowanym od wpisu złożoną utwierdza, takąź summę równie w papierze stemplowanym od ninieyszego wyroku przez stronę do Kassacyi powołaną opłaconą mieć chce, tęż stronę na powrócenne kosztów stronie rekursuiącéy skazuie, i sprawę w celu powtornego rozsądzenia Wydziałowi pierwszemu Sądu Appellacyinego odsyła— mocą ninieyszego Wyroku.—

(podpisano) Łubienski Z. Prezesa.
L. Osiński Pisarz Sądu K.

Zalecamy i nakazuiemy wszystkim Burgrabiom, od którychby się tego domagano, aby rzeczony wyrok w czém należy wyexekwowali naszym Prokuratorom generalnym i Naszym Prokuratorom przy Trybunałach pierwszéy instancyi, aby tego dopilnowali, wszystkim Kommendantom i urzędom siły zbroynéy, aby dodali pomocy woyskowéy gdy oto do nich prawna zaydzie rekwizycya.

(podpisano) Łubienski Zastępca Prezesa.

Wydrukować
Felix Łubieński (L.S.)
Minister Sprawiedliwości. L. Osiński Pisarz S. K.
Zgodno z Oryginałem

(L.S.) Antoni Joneman
Sek: Jen.